Donderdag 27 mei 1915 – ochtendeditie

Berlijn, 26 mei. Volgens de Deutsche Tageszeitung is in alle delen van België, behalve op het oorlogsterrein, het postverkeer gedeeltelijk met Duitse krachten hersteld.

Het leven te Brussel (KVdW).

Brussel, mei.

Zo niet al het Grieks van mijn leergierige jeugd mij begeven heeft, dan wil het woord economie niets anders zeggen dan huishouding. Wijd ik nu deze volgende regels aan het houden van een huis, aan het verplegen van een huisgezin, te Brussel, in de tweede helft dezer meimaand, dan betreed ik daarmee nog geenszins het gebied van de medewerker die hier schrijft over de economische toestand van België, - niet meer althans dan de zoöloog, die een cel bestudeert, zich vergrijpen zou aan het eigendommelijk studieveld van de biosocioloog; dit is niet dan in de meest bescheiden mate. En terzelfder tijd sta ik met allebei mijn voeten op eigen grond, vermits men zich het leven te Brussel niet voorstelt, zonder de levensvoorwaarden te kennen waar de Brusselaar in verkeert.

Voor velen is leven niets dan eten; voor allen is eten voor leven de conditio sine qua non. Hoe nu, en wat eet de Brusselaar op het ogenblik dat ik dit schrijf?

Laat ik u eerst zeggen dat er goede redenen bestaan om op dit onderwerp nogmaals terug te keren. Want er is weer verandering gekomen. Ge weet hoe in het begin van de oorlog alles dreigde te gaan ontbreken, iets waar de opeising van voedingsmiddelen natuurlijk toe bijdroeg. Sommige artikelen, als zout, stonden geheel te ontbreken. Vlees werd schaars, dus duur. Vis kwam een tijdlang van de markt te verdwijnen. Men vreesde dat gesjacher ons van alle

meel ging spenen. Kolen gingen onvindbaar worden en waren weldra buiten prijs. En petroleum, langs om zeldzamer, kan men zelfs thans alleen op verre dorpen, waar geen gasleiding is, krijgen aan de prijs van één frank twintig!

Ge weet dat de onderscheiden gemeentebesturen begonnen, met de zaak van het meel, die deze van het brood is, in handen te nemen, en zo goed als te socialiseren. Theoretisch werd elk zijn dagelijks deel toegedacht (eerst later kwam praktische reglementering doeltreffend tot stand); ook de prijs van het brood werd vastgesteld, eerst op 38, daarna op 44 centiemen. Voor de hoedanigheden van dat brood werd eveneens gezorgd, als stond ook hier de werkelijkheid wel eens ver van de theorie af.

Het "Comité de l'Alimentation", intussen uit de omstandigheden ontstaan, stichtte toen, ter tegemoetkoming van de behoeftigen, het werk der Volkssoep. Door bemiddeling van de gezant der Verenigde Staten van Amerika werd er verder voor gezorgd, dat het ter markt gevoerde slachtvee voor het grootste deel aan de burgerbevolking voorbehouden bleef. Het najaar van 1914 bracht ons een even geruststellende als overvloedige aardappeloogst. Ten slotte: de Amerikaanse "Commission for relief in Belgium", die ons kwam beloven dat het ons aan niets zou ontbreken, kwam de laatste vrees in slaag wiegen: wij zouden niet van honger sterven. Al was het leven voor de burgerman, de in zijn inkomsten zeer benadeelde burgerman, ongeveer voor een derde duurder geworden.

Ook voor die burgerman werd echter gezorgd, voor zover hij bewijzen kon overleggen, dat hij in zijn broodwinning werd geschaad: de volksrestaurants leveren een zeer goed middagmaal aan 45 centiemen, ter plaatse verorberd (35 als men het naar huis meedraagt, in welk geval men noch het brood, noch de kop koffie, die bij het maal behoren, meekrijgt). Men ging zelfs onlangs veel

verder: één der beste restaurants van Brussel, de “Taverne Royale”, werd voor meer begoeden bereid gevonden, een volledig diner tegen 75 centiemen op de dienen.

Voor dezen, die van deze tegemoetkomingen geen gebruik willen of kunnen maken, werden de prijzen der eetwaren, o.m. die van het vlees, reglementair vastgesteld. Hetzelfde geschiedde met de kolen. En gemeentelijke magazijnen kochten verder beschikbare voedingsmiddelen en andere huishoudelijke waren op, om ze aan de inwoners, die zich daartoe lieten inschrijven, tegen de laagst mogelijke prijs voort te verkopen.

Bij dat al bleef het leven, zoals ik zegde, heel wat duurder dan bv. verleden jaar op gelijke tijd.

Toen het deze laatste dagen nog bedenkelijk ging verergeren: in minder dan achtenveertig uur werd ons bericht dat het brood van 44 tot 48 centiemen per kilo was gestegen; en dat in de kwaliteit nog steeds geknoeid wordt, bewijzen nieuwe politiemaatregelen. Wij kwamen te vernemen dat het bier niet onaanzienlijk opgeslagen was en hoorden van onze beenhouwer dat hij, spijts alle mogelijke reglementen, gedwongen was, rundvlees als kalfsvlees tegen 4,50 frank zonder, tegen 4 frank met benen te verkopen: een prijs, beschouwd als minimum voor de vaste klanten; prijzen die geen levend wezen in België vóór deze ooit voor vlees betaald heeft, en die niet veel minder dan het dubbele van de gewone vroegere verkoopprijzen kan heten.

Deze bedenkelijke en aanhoudende stijging in de prijzen ligt, voor brood en voor bier (dit laatste een bijna even onontbeerlijk bestanddeel in de Brusselse voeding als het eerste) aan het feit, dat de voorraden, waar de Amerikaanse “Commission” over beschikt, schaarser zijn geworden; waar tevens, naar men mij zegt, speculatie

in gerst niet is voorkomen kunnen worden. Wat het vlees betreft, dat het zulke hoge prijzen haalt, en tevens zeldzaam is – het tweede oorzaak natuurlijk van het eerste – heeft een andere oorzaak, die ook voor de verdere gevolgen, die ze mee kan slepen, niet onbelangrijk is.

Het werk der Volkssoep heeft, moet ge weten, steeds meer uitbreiding genomen. Spaarcenten en schaamtegevoel hadden velen aanvankelijk weerhouden er gebruik van te maken. Spaarcenten raken echter op, en tegen honger is zelfs schaamte niet bestand. De Volksrestaurants, anderdeels, trekken meer en meer klanten. Ik ken kleine burgertjes en deftige werklui, waarvan enkelen in de week reeds om soep gaan, die zich nu 's zondags de weelde permitteren van een diner uit zo'n spijshuis. Een huisgezin van drie mensen – zo zijn er heel veel in Brussel – kan voor één frank vijf centiemen drie middagmalen bekomen bestaande bv. uit soep en rosbief met spinazie en aardappelen, alles overvloedig en goed klaargemaakt, wat, om het zelf te bereiden, op zijn minst twee- driemaal zoveel zou kosten. Gij kunt u gemakkelijk de besparing, de weelde van zo'n wekelijks festijn voorstellen … En daar is nu het diner van 75 centiemen bijgekomen. Ik weet nog niet of velen van het aanbod gebruik maken. Maar stel u eens voor dat u vrijgezel zou zijn, en … u de kans geboden wordt, aan het kwart van de prijs, te gaan eten in een chic restaurant! …

Laat mij toe, van mens op beest te springen. Deze winter is hard geweest voor de landbouwer. Vele boeren hebben, bij gebrek aan voeder, hun beesten mager moeten verkopen, zodat wij tot voor kort op de markt steeds slachtvee genoeg hebben gehad, al was het niet altijd van de allereerste hoedanigheden. Nu echter kunnen de beesten weer op de weide, hetgeen voor de boer een besparing uitmaakt, die hem toelaat zijn vee te behouden. Daarentegen is, vanwege het "Comité de l'Alimentation" de vraag steeds groter en

groter, wat verband houdt met uitbreiding van Volkssoep, Volksrestaurants, enz., die er van afhangen. Zodat op de markt, waar veel minder beesten worden te koop geboden – en daar komt waarschijnlijk speculatie bij – alles bij voorbaat is opgekocht, en de beenhouwer, die vroeger gemakkelijk de twee of drie beesten, die hij thans voor zijn klanten nodig had, kon krijgen, zich thans tevreden moet stellen met één of een half beestje, … dat, ge begrijpt het, niettegenstaande niet opgeheven reglementering, zoveel moet opbrengen als de twee, drie beesten van vroeger, of althans zoveel mogelijk.

Ziedaar waarom wij thans ons vlees zo duur betalen, zo duur zelfs, dat wij morgen misschien allemaal ook naar het volksrestaurant zullen gaan eten, dat ons zal voeden op heel wat goedkopere wijze, ons van de zorg van het klaarmaken ontheft en voor een deel het kolenprobleem oplost, dat nu nog niet dreigt, maar tegen de winter misschien zal rijzen, nu het gebruik van brandstof ook staat gereglementeerd te worden.

U ziet het: wij staan voor de Spartaanse gortebrij, het verstrekkende gevolg van de levensduurte, waarvan ik sprak, en dat veel meer Brusselaars bedreigt, dan u soms zou denken.

Zij, die hechten aan een eigen potje, door de eigen vrouw op het eigen vuurtje klaargemaakt, kunnen het weliswaar doen met groente, die dit jaar bijzonder weelderig schijnt te willen tieren. Zich echter hals over kop in vegetarisme te gaan dompelen is vooralsnog weer maar een halve oplossing. En de hoop, die onze menigvuldige moestuinen te koesteren geven, is als alle hoop precair en voorlopig. En ziehier waarom.

Zeker, er worden tegenwoordig in de omstreken van Brussel heel wat meer groenten gekweekt dan vroeger. De welbekende broeikassen

van Hoeilaart, de honderden kassen die, een goed uur boven Brussel het “Glazen dorp” uitmaken, en waar druiven worden gekweekt in zulke overvloed, dat zij in gewone tijd naar alle markten van Europa worden gezonden – de druiven die, waar men ze niet kon uitvoeren, verleden jaar te Brussel haast voor niets werden verkocht en ons iedere dag een haast opdringerige weelde waren: de broeikassen van Hoeilaart worden thans aangewend tot het kweken van “primeurs”. Op dit ogenblik zelf is de markt overstroomd met de prachtige asperges die in de omstreken van Mechelen worden gewonnen, en zij gaan aan prijzen, die zeer ver beneden de vroegere staan. Binnenkort zal het de aardbeien die van de kanten van Ninove en Leuven komen, net zo vergaan – dit alles ten gevolge van de onmogelijk geworden uitvoer. En dit zou ons natuurlijk zeer ten goede komen, en voor een deel doet het dit voorlopig ook; het zou ons, tot in het najaar, gezond en goedkoop voedsel bezorgen; indien …

Ja: indien … Stel u voor, veertien dagen lang aten wij prachtige asperges, die sommigen troostten voor het gebrek aan vlees. Die fijnproeversgeneugte heeft echter niet langer mogen duren: naarmate de hoeveelheid groter is, die op de markt komt, stijgen de prijzen. Eenvoudig, omdat men de heerlijke groenten in grote hoeveelheden opkoopt. En binnenkort zullen wij ze in bussen of flessen kunnen kopen … tegen het dubbele van hun prijs. Dat geval met de asperges is een feit: men kan er uit afleiden dat het met al de andere groenten, uit voorzorgsmaatregel of speculatiegeest, ten behoeve van volksvoeding of “restaurants populaires”, eveneens zo zal vergaan. Intussen kan de man van de middenste stand, die van nu af geen behoorlijke, of zelfs onbehoorlijke aardappelen meer kan krijgen dan tegen twintig centiemen per kilo, meer betalen. Dat hij geen, of dan toch slechts zeer verminderde inkomsten heeft, doet niets ter zake, kan althans niet in rekening worden gebracht.

Tenzij die burgerman het Spartaanse systeem van het gemeenschappelijke en eenvormige maal ging aannemen.

Hij zou er misschien alle verdere culinaire emoties bij inboeten.

Zou dit echter, in de gegeven omstandigheden, weer niet een morele, zij het dan ook negatieve, aanwinst zijn? …

Men meldt van de Brabantse grens aan het Huisgezin.

De gemeente Kapellen heeft van de Duitse autoriteiten bericht ontvangen, dat zij is vrijgesteld van de betaling van 10.000 frank boete wegens vernieling van de spoorweg.

Volgens het zelfde blad heeft de stad Antwerpen de vorige week 23.000 frank moeten betalen voor de vernieling der woningen van de Duitsers op de dag der oorlogsverklaring.

Uit Havre wordt aan het Belgisch informatiebureau gemeld:

De heer Felix Fuchs, gouverneur-generaal van Belgisch Kongo, heeft bij zijn aankomst te Havre een lang onderhoud gehad met de minister van Koloniën. Hij verklaarde dat de economische toestand van de kolonie uitstekend is; de handel heeft niets van de oorlogstoestand te lijden, zelfs niet de grote openbare ondernemingen. Een schitterend bewijs daarvan is het tot stand komen, nu onlangs, van de spoorwegverbinding aan de Grote Meren.

Betreffende de Duitse handel in de kolonie, heeft de gouverneur-generaal de volgende verordening uitgevaardigd. Het is verboden handel te drijven met personen verblijvend op vijandelijk grondgebied, de lopende contracten zijn verbroken verklaard, het is verboden aan onderdanen van vijandelijke landen verschuldigde bedragen uit te betalen, men is verplicht deze bedragen binnen korte

tijd, indien men door de omstandigheden niet verplicht is dit te doen, aan het beheer van de kolonie te storten; het importeren van Duitse goederen is verboden.

Dan zijn er nog enkele andere bepalingen gemaakt, die aantonen in welke mate de koloniale decentralisatie door de oorlog is tot stand gekomen. De verordening van de gouverneur-generaal dreigt o.m. met strenge straffen voor overschrijding van de verbodsmaatregelen. Deze straffen bedragen ten hoogste 5 jaar dwangarbeid en 50.000 frank boete.

Donderdag 27 mei 1915 – avondeditie

Berlijn, 27 mei. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Bij een verkenning ten noorden van Diksmuide hebben wij een officier en 25 Belgen gevangen genomen.

Uit België.

De opstootjes te Luik, waarvan we enkele dagen geleden vernamen, blijken te zijn ontstaan doordat de bakkers, die hun meel duur moeten betalen, de broodprijzen aanmerkelijk hadden verhoogd. Het brood, dat door onze regeringscommissie met toestemming wordt uitgevoerd, kost 60 centiemen, en men wilde dus het brood van de bakkers tegen dezelfde prijs hebben. Bij de bakkers werden ruiten verbrijzeld en zelfs broden weggenomen. Daarop schijnt het Duits bestuur bekend te hebben gemaakt, dat ook de Luikse bakkers het brood tegen 60 centiemen moesten verkopen, en daar deze zelf de schade niet willen lijden, zijn er veel bakkers, die geen brood meer willen bakken.

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 25 mei.

De grote oorlog heeft in de afgelopen maanden een reeks geschriften in de wereld doen stromen, in alle talen en in alle genres. Al hebben ook vele van deze boeken en boekjes slechts geringe of geen waarde, meer zijn daaronder, die blijvend belang zullen blijken te bezitten; en bovendien, als verschijnsel is deze stroom er een, die de aandacht verdient.

Reeds in de eerste weken van de krijg verschenen daar de verzamelingen diplomatieke bescheiden die zwaar geharnaste, in een kleurige wapentooi gedoste kampridders, als voorvechters het goed recht van hun land in het internationale krijt kwamen verdedigen. Zij werden op de voet gevolgd door een schare critici, die deze documenten wetenschappelijk gingen ziften, en hierbij sloot zich een aantal werken over de Belgische onzijdigheid aan. Uit al deze bronnen trachtten weer anderen een samenvattend overzicht van de oorzaken van de wereldoorlog te schrijven; misschien wel wat al te heet gebakerde geschiedschrijvers, wiens ongeduld hun niet toeliet te wachten tot de tijden rijp en de bronnen bezonken waren, waaruit eens de volle waarheid te voorschijn zal moeten komen. Nog erger gaan natuurlijk aan dit euvel mank de talloze, in afleveringen verschijnende, grote geschiedenissen van de oorlog.

Daarnaast werd de oorlog van algemeen wijsgerige, ethische en godsdienstige kant bekeken, en grepen economisten naar de pen om de financiële of sociale zijden van het vraagstuk te beschouwen; anderen weer werden getroffen door de vele vragen van volkenrechtelijke aard, terwijl ook de socialisten zich niet onbetuigd lieten om hun stem te doen horen en hun houding toe te lichten.

Dichters en dagboekschrijvers, ieder op hun manier reagerend op het onmiddellijk heftig doorleefde, verrijkten de letteren reeds met talrijke fraaie bladzijden, en ook de schone letteren kregen, naast de meer historische of wetenschappelijke letterkunde, hun doel aan de oorlogslitteratuur.

Dat in deze nieuwe letterkunde België een ruime plaats kreeg, spreekt bijna vanzelf, waar dit land maandenlang de aandacht der beschaafde wereld tot zich trok en op alle gebied zo ruimschoots deel had aan de lotswisselingen, die de oorlog met zich bracht; en het is niet te verwonderen dat van deze geschriften door de intellectuelen van België met grote belangstelling kennis wordt genomen. Dit alles vormt dan ook reden genoeg voor een correspondent van een Nederlands dagblad te Brussel om op zijn beurt zijn aandacht aan deze werken te wijden; maar hiertoe leidt nog iets anders. Al deze grote en kleinere opstellen vergunnen ons, beter dan iets anders, als onzijdigen een onbevooroordeelde blik te slaan op hetgeen de Duitsers in België eigenlijk willen, wat zij er menen te verrichten en hoever zij, naar hun inzicht, hun doel reeds bereikt hebben. Dat ik hier in het bijzonder de Duitsers noem, vindt zijn oorzaak in het feit, dat ik voorlopig alleen de van die zijde verschenen literatuur wil behandelen, mij voorbehoudend later mogelijkerwijze ook van andere zijde uitgegeven geschriften in mijn gezichtskring te betrekken.

Het doorlezen van de Duitse literatuur over België, voor zover deze tot nu toe beschikbaar is, wekt een soort benauwing op wanneer men beseft dat men onzijdig is. Hoe zouden wij willen delen in die ingehouden toorn, die gloeiende geestdrift, die felle hartstocht, welke uit de woorden van een oorlogvoerende doorstraalt. Wij maken op onszelf de indruk van vreselijk zoetsappige toeschouwers, die een fel gebeuren onbewogen en onpartijdig moeten aanschouwen. Hoe zouden wij willen meebrullen, meejuichen, mee

enthousiast zijn, maar dat kunnen, dat mogen wij niet; wij zijn veroordeeld met olympische kalmte bij de heftigste pleidooien kalm en zakelijk te blijven en sine ira et studio te wikken en te wegen, opdat ieder zou krijgen wat hem toekomt. Zo opgevat is onze rol in vele opzichten en in veler ogen wel niet begerenswaardig, maar aan de andere kant past zij bij ons Hollands karakter wel en zijn wij er door gedwongen onze rechtvaardigheidszin een niet te onderschatten les te geven.

Wij zullen er ons dan, om te beginnen, niet teveel over verwonderen, dat de Duitsers buitenmate ingenomen zijn met wat zij in het door hen veroverde deel van België tot nu toe bereikt hebben. Bij elk volk speelt de zelfingenomenheid een grote rol en bij het Germaanse ras zeker niet minder dan bij anderen. Toch willen wij met onze ogen van buitenstaanders dit nuchter bekijken en deze zaken zonder te hoog of te laag gespannen verwachting overwegen.

De beide artikelen, die ik allereerst op het oog heb, zijn beide gewijd aan het Duitse bewind over België. Daarover schreef Walter Bloem in de Woche (nrs. 13 en 18) en Fr. W. von Bissing in de aprilaflevering van de te München verschijnende Süddeutsche Monatshefte; von Bissing is een der zoons van de tegenwoordige Duitse gouverneur-generaal van België, hoogleraar te München en vermaard Egyptoloog, Bloem is een Duits schrijver, wiens roman Das eiserne Jahr voor enkele dagen ver buiten de grenzen van Duitsland de aandacht trok.

Tussen beide schrijvers heerst dit groot verschil, dat Bloem vertelt hoe het is en von Bissing hoe het moet worden; beiden zijn evenzeer ingenomen met de verrichte arbeid, maar Bloem is bijzonder opgewonden en lovend, von Bissing zakelijker, met meer ingehouden juichtoon. Ook is von Bissing, die dichter bij de troon staat, uit de aard der zaak meer ingewijd dan Bloem, maar beiden zullen hun doel, de

Duitsers thuis in te lichten over het Duits bestuur van België, niet missen.

Aan het begin van zijn verhaal tekent Bloem met forse, brede trekken de achtergrond, waartegen hij de personen van het generaal-gouvernement zal laten optreden, en, om deze beter naar voren te doen komen, legt hij het er dik op. Men oordele: De overwinnaar vindt het uit duizenden wonden bloedende land als een vormeloze massa, als een volstrekte chaos. Aan alle voortbrenging en verdeling van goederen is een einde gekomen. De boer oogst en zaait niet meer, de fabrieken staan stil, het spoorwegverkeer is gestaakt, geen post, geen telegraaf meer, niets dan een grotendeels verwoest land, door welks provincies de strijd nog raast – en daarin een door fanatieke haat in haar diepste wezen opgewoelde, door oorlogsjammer en angst om het bestaan volkomen vernietigde bevolking …

Dit is in grote lijnen het toneel, waarop de heren van het Duitse bestuur nu hun rol gaan spelen, een rol, die Bloem in militaire, politieke en administratieve bemoeiingen verdeelt en op duidelijke wijze beschrijft. Wij zullen uit dit overzicht enkele punten naar voren brengen; vooral die, welke ons ook buiten de Duitse lezerskring voorkomen belangstelling te kunnen wekken.

Het bezette gebied wordt bewaakt door oudere soldaten, mannen van de Landstorm, die om te beginnen de militaire weerkracht van het land weer moeten herstellen, de gehavende bruggen en wegen in orde brengen en ook de vestingen Luik, Namen en Antwerpen hun vroegere gevechtswaarde moeten teruggeven; dit is nu voltooid en België is op dit ogenblik “fortifikatorisch bedeutend besser ausgerüstet als beim Kriegsbeginn”. Als tweede doel heeft het bezettingsleger de opdracht orde en rust te handhaven; alle uitingen der vijandige stemming van de bevolking, waarvan Bloem een m.i.

zeer overdreven beeld geeft, moeten terstond onderdrukt, bruggen en spoorwegen en vooral de grenzen ten strengste bewaakt worden, terwijl de dienstplichtige Belgen en de leden der burgerwacht geregeld gecontroleerd behoren te worden. Uit militair oogpunt is het Okkupationsgebiet ook van belang voor de steeds daardoor van en naar het front stromende troepen. Hier vindt de doorvoer plaats, worden de zieken en gewonden ondergebracht, de vermoeiden en gehavenden opnieuw uitgerust en slagvaardig gemaakt, hier wordt ook het paardenmateriaal aangevuld uit de beroemde Belgische paardenrassen, welke, naar bekend is geworden, minder van de oorlog geleden hebben, dan men aanvankelijk vreesde.

Vervolgens komt de politieke zijde van het Duitse bestuur over België ter sprake, waarvoor onder de gouverneur-generaal de zogenaamde "politische Abteilung" geschapen is. Haar kring van bemoeiingen is natuurlijk, in vergelijking met vredestijd, beperkt, maar naar binnen heeft zij veel te doen, zoals bv. de controle der dagbladpers, waartoe de "Pressezentrale" is ingericht, welke behalve de censuur, nog de inlichtingsdienst van Duitse, Belgische en onzijdige bladen is toebedeeld. Zeer belangrijk is nog het werk der politieke afdeling, waar haar is opgedragen de stemmingen in het land te onderzoeken en zo mogelijk in betere banen te leiden, opdat het volk zou leren vrede te hebben met het bestaande en de pogingen van de veroveraar op juiste waarde te schatten. Terecht wijst Bloem er op dat dit een der moeilijkste vraagstukken is, welke "ein Uebermasz an Takt, Geduld und Wohlwollen" eist. Nog iets meer zou ik zeggen, nl. een diepe en juiste kennis van het volkskarakter, dat naar ik uit de verschillende Duitse geschriften meen op te kunnen maken, bij de Duitsers nog niet verworven is, maar waarnaar door hen, zeer zeker met grote toewijding, gezocht wordt. Intussen kom ik hierop liever en beter bij het behandelen van von Bissing's artikel terug.

De administratieve bemoeiingen van het Duitse bestuur; daaronder zijn de maatregelen van financiële aard en die voor handel, nijverheid, landbouw, veeteelt, volkswelvaart, algemene gezondheid en dergelijke te rekenen. In een andere rubriek zijn zij door mij meermalen uiteengezet, en in dit overzicht vindt een herhaling minder eigenaardig haar plaats; zij zullen trouwens bij de bespreking van de denkbeelden van von Bissing ter sprake komen, welke ik in een volgend artikel hoop te behandelen.

Het leven te Brussel. (KVdW).

Brussel, mei.

Het is van Duitse zijde (de Hollandse bladen, die ons anders de meeste inlichtingen brengen, komen hier eerst een etmaal na verschijnen toe), het is langs Duitse weg dat ons hedenmiddag, 24 mei, de officiële tussenkomst van Italië in de oorlog wordt aangekondigd.

Alle Wolff-mededelingen, die geen rechtstreekse betrekking op Wester- of Oosterfront hebben, krijgen wij eerst aangeplakt in het kantoor van de Hamburg-Amerikalijn, op de Boulevard du Nord. Vroeger dan op gewone dagen, kon men er, rond het middaguur, vandaag het bericht lezen, dat Italië heden de wapens tegen Oostenrijk-Hongarije zou opnemen. Rondom bedoeld kantoor stond het, bij Senegalese hitte, maar onder een hemel waar de tegenstrijdigste windvlagen als door elkander hakten, natuurlijk zwart van het volk. Want het is vreemd, hoe de taalkennis der Brusselaars zich de laatste tijd ontwikkeld, neen: geopenbaard heeft. Iedereen, zelfs de meest verstokte Walen, lezen de Hollandse bladen. En iedereen blijkt tevens Duits genoeg te kennen ... om de Duitse mededelingen met hardnekkige overtuiging verkeerd te begrijpen, en daarna zijn vergissing te verdedigen met vurig geloof. - Heden laat

echter de voornaamste mededeling van de dag geen vergissing toe. –“L’'Italie entre dans la danse”, knikt men elkander diepzinnig toe. En ...

Het zou een dwaling zijn, te menen, dat de Brusselaar er enige aanleiding tot uitbundigheid, of zelfs maar tot leedvermaak in vinden zou: een houding die men bij de bevolking van een bezette stad, al acht die bevolking zich nog geenszins overwonnen, anders wel verwachten kon. Ik schreef het u reeds: de van nature kritisch aangelegde geest van de Brusselaar, al is en blijft hem alle wanhoop vreemd, heeft, na de eerste maanden oorlog, blijk gegeven van een zeldzame onafhankelijkheid. Zijn geloof in de toekomst blijft voor begoochelingen behoed. De lange besprekingen, die de Italiaanse oorlogsverklaring van gisteren voorafgingen, heeft hij met een zeker scepticisme gevolgd. Deze nieuwe verwikkeling in de wereldoorlog kan hij gewenst hebben: die wens heeft hij echter nooit bij voorbaat voor een werkelijkheid gehouden. - Toen ik daarstraks het Wolff-telegram vóór de Hamburg-Amerikalijn stond te lezen, zei één der zondagburgers heel kalm tegen een andere zondagburger: “Eerst het officiële telegram zien aan de Post.” En hij vond bij velen, rondom hem, instemming: het officiële telegram aan de Post is immers voor velen hét criterium. Die zondagburger is, gevolgd door een aantal anderen, naar het Postgebouw gegaan. Ik mee. Wij hebben er honderden gevonden, die aanschuiven tot aan de daartegenover gelegen Muntschouwburg. Daar waren heel wat militairen onder, die met het strakste gezicht der wereld de officiële telegrammen stonden te lezen, waar deze hingen in het glazen kastje dat tweemaal daags het laatste nieuws vermeldt, hetwelk dan, van Duitse tot Duitse mond overgeleverd, tot bij de laatste rij der toehoorders bereikt. Opmerkelijk, hoe Duitse soldaten, en vooral officieren, met de schijnbaar grootste onverschilligheid, zelfs het beste, het voor hen beste nieuws ontvangen; bij “das Militär” vergeleken zijn de Duitse

burgers, en zelfs sommige Belgen, uitbundig. Voor de Duitse soldaten schijnt elke afkondiging natuurlijk; het lijkt wel of het minder aangename hun geen verrassing geeft. En dat is misschien één der bestanddelen van hun kracht. Tenzij het eenvoudig een beleefdheid tegenover de Brusselaars was... Vanmiddag is er trouwens aan het Postgebouw niet de minste reden tot uitbundigheid; zelfs de Brusselaar, als hij maar de minste neiging tot manifesteren zou gevoelen, kan in de afkondiging aan de Post niet de minste aanleiding vinden tot het uiten van enige mening: over de Italiaanse oorlogsverklaring staat daar geen woord te lezen.

Hoe weinig spanning er trouwens heerst nopens de houding van Italië, daargelaten wat men er hier ook van verwachten moge, werd mij bewezen door het burgermannetje, dat ik ontmoette, na mij uit de menigte om het minuscule postkantoorbordje, ten koste van veel zweet, losgewrongen te hebben. Dat burgermannetje is een nogal vurige Waal, die, een paar maanden geleden, niets deed dan uitdagend sakkeren. Ik zei hem: “C'est fait: l'Italie se bat.” Hij antwoordde ongelovig: “Nous verrons demain ce que dit La Belgique.” – “La Belgique” is tegenwoordig hét Belgische blad te Brussel, en dankt, naar ik vermoed, veel van zijn tijdingen aan Hollandse kranten, - wat in de gegeven omstandigheden meer dan te verontschuldigen is; met het gevolg echter, dat de Hollandse bladen ze aan tijdingen vóór zijn, zelfs te Brussel; hetgeen niet belet dat “La Belgique” voor velen als controle geldt op de Hollandse kranten ...

Ik geef bij deze toe, dat ik in dit briefje maar een zeer onvolledige indruk bieden kan van de stemming, die de Italiaanse verklaring hier wekt. Ik ben zo goed als alle Brusselaars met het nieuws vóór. En het is vandaag tweede Pinksterdag, zodat velen mijner stadsgenoten bij het prachtige weer naar buiten zijn, eerst laat in de avond zullen thuiskomen, en niet vóór morgen het voldongen feit zullen komen te vernemen. Er bestaat echter veel kans, dat zij er zich niet om zullen

opwinden. Er is eerst, dat de voorbereiding tot de Italiaanse tussenkomst met haar wisselvalligheden, die, voor elke schrandere dagbladlezer, nogal weinig schokkend waren, veel te lang heeft geduurd. Er komt bij, dat het Helleense “denk er om, wantrouwend te zijn”, de laatste tijd bij ons te diepe wortel heeft geschoten, om nog plotseling ontketende geestdrift niet onmiddellijk te kortwieken. En daar is eindelijk, voor velen, de sleur, de lamlendigheid, de geknakte veerkracht, die bij de ene berusting is geworden, en bij de andere een onoverwinnelijke verveling, door niets meer te verzetten, - althans voorlopig niet.

Zodat de opwinding te Brussel niet groot en zeker slechts kortstondig zal zijn. De Brusselaar zal er natuurlijk niet bij vergeten, dat het verloop der gebeurtenissen op het nieuwe slagveld voor hemzelf van belang kan zijn, maar het niet nodig vinden deze gebeurtenissen luidruchtig te commentariëren. Zelfs intieme manifestaties zijn erbij uitgesloten. Brussel heeft geleerd geduld te oefenen ...

En de Italianen die Brussel bewonen? - Ze zijn, voor zover ik weet, niet talrijk: één dagbladcorrespondent, die allang de stad verliet; enkele drink- en eethuishouders, die, naar ik verneem, hun gelegenheid gesloten hebben; talloze prachtige en luizige orgeldraaiers, die hier hele straten, echt Napolitaanse straten vulden, en sedert de oorlog verdwenen zijn: zij hebben gevoeld misschien, dat hun muziek hier niet meer gewenst was, - of misschien heeft men het hun doen voelen ... - Er zijn dan verder nog snoeverige kelners, die, voor zover ik met die lui heb omgegaan, de oorlog niet genegen schenen. En er is eindelijk Beppo.

Beppo werkt bij een fabrikant van mechanische piano's. Hij heeft een lang, smal, en veel te zwaar hoofd, galgeel en slap onder stoffig zwart kroeshaar, met een bloedrode en ontgoochelde mond en smekende bleekblauwe ogen, vol heimwee en leed. Hij heeft, onder zijn blauw

lijnwaden buis, de schraalschrale schouders van een teringlijder. Iedere middag rijd ik met de tram voorbij het huis waar hij werkt. Het is dan rusttijd, en hij staat aan de deur, en rookt sigaretten, die hij houdt tussen de dunne knekelvingers van zijn smalle apenhand. Zo staat hij daar, gelaten en ongelukkig zou men zeggen, en kijkt smachtend naar de vlak daarover gelegen tabakwinkel, waar een mooi en dartel meisje woont.

Vanmiddag stond de jonge Beppo weer aan zijn deur, hartstochtelijk en bedroefd te wachten op de verschijning van het mooie meisje. Hij zoog wanhopig en vol verlangen aan zijn sigaret. Zijn borst kwam mij schraler en pijnlijker voor dan ooit. - Voor Beppo is er geen oorlog in zijn verre vaderland...